הגמרא חוזרת מהתירוץ הקודם ולומדת שאין סדר קבוע במשנה:
אֶלָּא לַאו דַּוְוקָא – התנא אינו מקפיד בכך, **וּמִנַּיִן מְפָרֵשׁ** הָהוּא
דְּפָתַח בְּרֵישָׁא – פעמים התנא מפרש תחילה את הרישא, **וּמִנַּיִן**
הָהוּא דְּסָלִיק מְפָרֵשׁ בְּרֵישָׁא – ופעמים שמפרש תחילה את הסיפא.
ואין זו קושיא מדוע המשנה מפרשת תחילה את הסיפא ולא מפרשת תחילה את הרישא.

ביאור אחר שלפיו יש טעם מיוחד בסדר המשנה:
וְאִיבָּעֵית אֵימָא – ואם תרצה אמור, **יְדוֹת אֵידֵי דְּאַתְיָין מִדְּרָשָׁא**
מְפָרֵשׁ לְהוֹן בְּרֵישָׁא – הואיל והדין שהנדרים חלים מדין ידות נלמד מדרשה, יש בזה יותר חידוש, על כן התחיל התנא לפרש דין ידות לפני דין בינויים שאין בהם חידוש כל כך.

מקשה הגמרא, ומאחר ובידות יש יותר חידוש **לִיפְתַּח הֲדֵין בְּרֵישָׁא** – שתפתח המשנה בדין ידות, כמו שהיא מפרשת תחילה את דין ידות. מתרצת הגמרא, **מִיפְתַּח פָּתַח בְּכִינּוּיִין דְּאוֹרַיְיתָא בְּרֵישָׁא** –תחילה פותח התנא בכינויים שמועילים מן התורה, כי דרך התנא לפתוח בדברים הידועים והפשוטים, **וַהֲדַר מְפָרֵשׁ יָדוֹת דְּאַתְיָין לִיהּ מִדְּרָשָׁא** – וכשמפרש פותח בידות שנלמדים מדרשה, כי כשמפרש פותח בדברים המחודשים יותר.

בגמרא לקמן (י.) מובאת מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש בדין כינויים. רבי יוחנן סובר שהכינויים לשון אומות הן, וריש לקיש סובר שכינויים הן לשונות שקבעו חכמים שיהיו נודרים בלשונות אלו.

הגמרא דוחה התירוץ האחרון לפי דעת ריש לקיש:
מקשה הגמרא, **הָנִיחָא** – תירוץ זה שתחילה פתח התנא בכינויים הפשוטים מובן **לְמַאן דְּאָמַר** – לפי דעת רבי יוחנן שסובר **שִׁבְעָה נִכְרֵים הֵן**, שלדבריו נבון לומר שדין כינויים הוא פשוט יותר, **אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר** –לדעת ריש לקיש שהכינויים אלו הם **לָשׁוֹן שֶׁבָּדוּ לָהֶן** – שחידשום **חֲכָמִים** מלבם **לִהְיוֹת נוֹדֵר בּוֹ, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר** –כיצד נסביר מדוע פתח התנא בכינויים ולא בידות, הרי לריש לקיש דין ידות שנלמד מדרשה הוא יותר פשוט וידוע מאשר דין כינויים שנתחדש רק אחרי שחכמים קבעו לשונות אלו.

הגמרא מתרצת את סדר המשנה גם לריש לקיש:
מתרצת הגמרא, **מִי קָתָנֵי יָדוֹת** – וכי במשנה מוזכר כלל שידות מועילים, **וְלָאו חֻסּוּרֵי קָא מְחַסְּרַתְּ לָהּ** – וכי לא קבעת שיש לראות את המשנה כחסרה וכאילו הוזכר בה דין ידות, **אַקְדִּים נַמֵּי וּתְנֵי יָדוֹת** – כמו כן יש לשנות את סדר המשנה, כאילו פתח התנא בדין ידות, וכך נאמר במשנה, **כָּל יָדוֹת נְדָרִים כִּנּוּיֵי נְדָרִים וְכָל כִּינּוּיֵי נְדָרִים כִּנּוּיֵי נְדָרִים, וְאֵלּוּ הֵן יָדוֹת הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ** וכו', **וְאֵלּוּ הֵן כִּינּוּיִין קוֹנָם** קוֹנָח קוֹנָם וכו'. אם כן גם לדעת ריש לקיש שהכינויים הם לשון שקבעום חכמים, יש לומר שיש סיבה מיוחדת בסדר המשנה, והיא, שגם כשהיא מביאה את עיקר הדין שמועיל כינויים וידות, וגם כשהיא מפרשת, פותחת תחילה בדין ידות שהם הפשוטים, ולא בכינויים שחידשום חכמים.

אחר שנתבאר שמקור דין 'ידות' [שחל הנדר גם באמירת מקצתו] הוא מדרשה, מבררת הגמרא מהיכן דרשו דין זה:
שואלת הגמרא, **וְיָדוֹת הֵיכָא כְּתִיב** – היכן הוא הפסוק שממנו דרשו חכמים שהנדר חל גם בלשון 'יד'.

משיבה הגמרא, נאמר בפסוק **'אִישׁ כִּי יַפְלֵא לִנְדֹּר נֶדֶר נָזִיר לְהַזִּיר לַה'**". **וְתַנְיָא** בברייתא, בטעם כפל הלשון **'נָזִיר לְהַזִּיר'**, כדי ללמד **לַעֲשׂוֹת** את דינם של (**כִּינּוּיֵי נְזִירוּת כְּעִיקַּר** לשון **נְזִירוּת**, שאף אם אמר כינוי בלבד, דהיינו נזיק נזיח פזיח, הרי כאילו קיבל עליו נזירות במפורש.

וְעוֹד בא הפסוק 'נזיר להזיר' ללמד לעשות את דינם של) **יָדוֹת נְזִירוּת כְּעִיקַּר** לשון **נְזִירוּת**, שגם המקבל על עצמו נזירות בלשון 'יד', חלה נזירותו.

ממשיבה הברייתא ושואלת, **אֵין לִי** לימוד שמועיל לשון ידות, **אֶלָּא בִּנְזִירוּת**, שנאמר בה **'נָזִיר לְהַזִּיר'**, אבל **בִּנְדָרִים מִנַּיִן** שמועיל בהם לשון ידות. **תַּלְמוּד לוֹמַר 'אִישׁ כִּי יַפְלֵא לִנְדֹּר נֶדֶר נָזִיר לְהַזִּיר לַה'**", ומכך שסמכה התורה את שני הענינים הללו [נדרים ונזירות] זה לזה, **הרי שַׁמְקִישׁ** [–משווה] הכתוב, **נְזִירוּת לִנְדָרִים וּנְדָרִים לִנְזִירוּת** ללמדנו שפרטי ההלכות שנאמרו בנדרים, יהיו גם בנזירות, וכן להיפך, פרטים שנאמרו בנזירות יהיו גם בנדרים.

ומבארת הגמרא, מנזירות אנו למדים לנדרים, **מַה נְּזִירוּת** מצינו **שֶׁעָשָׂה בּוֹ** הכתוב **יָדוֹת נְזִירוּת כִּנְזִירוּת**, שאפשר לקבל נזירות אף בלשון 'ידות', כמו כן **אַף נְדָרִים עָשָׂה בָּהֶם** הכתוב **יָדוֹת נְדָרִים כִּנְדָרִים**, שאפשר לנדור בלשון 'ידות'.

ומנדרים אנו למדים לנזירות, **וּמַה נְּדָרִים** אם חילל הנודר את דיבורו, כגון שאסר על עצמו כבר, ואכלו, **עוֹבֵר** הוא **בְּאִיסּוּר בַּל יַחֵל**, שנאמר (במדבר ל ג) 'איש כי ידור נדר וגו' לא יחל דברו'. **וְכֵן** אם נדר להביא קרבן, והתאחר בהבאתו שלשה רגלים, עובר **בְּאִיסּוּר בַּל תְּאַחֵר**, שנאמר (דברים כג כב) 'כי תידור נדר לה' אלוקיך לא תאחר לשלמו'. כמו כן **אַף** בִּנְזִירוּת **עוֹבֵר** הנזיר **בְּאִיסּוּר בַּל יַחֵל** אם לא קיים את נזירותו, **וּבְאִיסּוּר בַּל תְּאַחֵר** אם אחר מלקיים את הנזירות.

ועוד אנו למדים דינים נוספים שנאמרו בנדרים, שיהיו גם בנזירות, **וּמַה נְּדָרִים הָאָב מֵיפֵר נִדְרֵי בִתּוֹ** – בכח האב לבטל נדרים שנדרה בתו, שכשהפרם אינה צריכה לקיימם, כמו שנאמר (במדבר ל ו) 'וְאִם הֵנִיא אָבִיהָ אֹתָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל נְדָרֶיהָ וֶאֱסָרֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם'. **וְכֵן הַבַּעַל מֵיפֵר נִדְרֵי אִשְׁתּוֹ**, אם נדרה נדרים שיש בהם עינוי נפש או דברים שבינו לבינה [נדרי אשה הנוגעים לבעלה], כמו שנאמר (במדבר ל ג) 'וְאִם הָפֵר יָפֵר אֹתָם אִישָׁהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל מוֹצָא שְׂפָתֶיהָ לִנְדָרֶיהָ וּלְאִסַּר נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם'. כמו כן **אַף** בִּנְזִירוּת **הָאָב מֵיפֵר נְזִירוּת בִּתּוֹ** שקבלה על עצמה, **וּבַעַל מֵיפֵר נְזִירוּת אִשְׁתּוֹ** שקבלה על עצמה.

הגמרא דנה בדברי הברייתא:
מבואר בברייתא שדין ידות בנדרים נלמד בהיקש מנזירות, שואלת הגמרא, **מַאי שְׁנָא נַמֵּי** [–אצל] **נְזִירוּת** אתה אומר שפשוט לך שעשה בה דין ידות נזירות בנזירות, שכן יש בה כפל לשון, **דִּכְתִיב 'נָזִיר לְהַזִּיר'**, ואתה דורש דין זה מייתור המילה. **בִּנְדָרִים נַמֵּי הָא כְּתִיב** – הרי בנדרים עצמם גם יש כפל לשון שכתוב **'לִנְדֹּר נֶדֶר'**, ויש לך בהם ייתור מילה שאפשר לדרוש הימנה ידות, מבלי שנצטרך להגיע להיקש מנזירות, **וְהֵיקֵישָׁא לָמָּה לִי** –ולמה נאמר בברייתא שכדי לדעת דין ידות בנדרים צריך להגיע להיקש מנזירות.

משיבה הגמרא, **אִי כָּתַב** [–אם כתב] **'נֶדֶר לִנְדֹּר'**, כלומר שאם התורה היתה משנה את הסדר ומקדימה את שם הדבר, דהיינו, שם העצם, שהוא 'נדר', לפעולת עשיית הנדר, וכותבת 'נדר לנדור', **כְּדְקָתָנֵי** [–כמו שכתבה] **'נָזִיר לְהַזִּיר'**, שזהו סדר דברים משונה, שמקדים את התוצאה – 'נדר', או 'נזיר', לפני הסיבה המביאה לתוצאה – 'לנדור' או 'להזיר', **אז כְּדְקָאָמְרַתְּ** – צדקו דבריך ונבון מה שאמרת בקושיא שאפשר ללמוד דין ידות נדרים מן הכפילות של 'לנדור נדר', **וְלֹא** היה **צָרִיךְ** ללמדם מ**הֵיקֵישָׁא** מנזירות. [שכן שינוי הסדר כאמור, היה מלמדנו לדרוש ייתור זה]. **אך הַשְׁתָּא** [–עכשיו] **דִּכְתִיב 'לִנְדֹּר נֶדֶר'**, שזהו סדר הרגיל, תחילה הפעולה –'לנדור', ואחר כך התוצאה – 'נדר', אין ללמוד מכפילות זו מאומה, שלא נכתבה לשום דרשה. שכן **דִּבְּרָה תּוֹרָה כִּלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם** – וכמו שדרך בני אדם לכפול דבריהם בסדר דברים שבזה, אף דרך התורה לדבר בלשון כזו. ונמצא שכפילות המילים 'לנדור נדר' אין בהם משום ייתור לשון שאפשר לדרוש ממנו, ועל כן נאמר בברייתא שכדי לדעת דין ידות בנדרים צריך להגיע להיקש מנזירות.

הגמרא דנה בתירוץ האחרון:
שואלת הגמרא, **הָנִיחָא** – תירוץ זה מובן, רק **לְמַאן דְּאָמַר יֵשׁ** –למי שסובר שאכן **'דִּבְּרָה תּוֹרָה כִּלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם'**, שלשיטתו שיש כלל בהם לשון ידות. **תַּלְמוּד לוֹמַר 'אִישׁ כִּי יַפְלֵא לִנְדֹּר נֶדֶר נָזִיר לְהַזִּיר לַה'**", ומכך שסמכה התורה את שני הענינים הללו [נדרים ונזירות] זה לזה, **הרי שַׁמְקִישׁ** [–משווה] הכתוב, **נְזִירוּת לִנְדָרִים וּנְדָרִים לִנְזִירוּת** ללמדנו שפרטי ההלכות שנאמרו בנדרים, יהיו גם בנזירות, וכן להיפך, פרטים שנאמרו בנזירות יהיו גם בנדרים.

ומבארת הגמרא, מנזירות אנו למדים לנדרים, **מַה נְּזִירוּת** מצינו **שֶׁעָשָׂה בּוֹ** הכתוב **יָדוֹת נְזִירוּת כִּנְזִירוּת**, שאפשר לקבל נזירות אף בלשון 'ידות', כמו כן **אַף נְדָרִים עָשָׂה בָּהֶם** הכתוב **יָדוֹת נְדָרִים כִּנְדָרִים**, שאפשר לנדור בלשון 'ידות'.

ומנדרים אנו למדים לנזירות, **וּמַה נְּדָרִים** אם חילל הנודר את דיבורו, כגון שאסר על עצמו כבר, ואכלו, **עוֹבֵר** הוא **בְּאִיסּוּר בַּל יַחֵל**, שנאמר (במדבר ל ג) 'איש כי ידור נדר וגו' לא יחל דברו'. **וְכֵן** אם נדר להביא קרבן, והתאחר בהבאתו שלשה רגלים, עובר **בְּאִיסּוּר בַּל תְּאַחֵר**, שנאמר (דברים כג כב) 'כי תידור נדר לה' אלוקיך לא תאחר לשלמו'. כמו כן **אַף** בִּנְזִירוּת **עוֹבֵר** הנזיר **בְּאִיסּוּר בַּל יַחֵל** אם לא קיים את נזירותו, **וּבְאִיסּוּר בַּל תְּאַחֵר** אם אחר מלקיים את הנזירות.

ועוד אנו למדים דינים נוספים שנאמרו בנדרים, שיהיו גם בנזירות, **וּמַה נְּדָרִים הָאָב מֵיפֵר נִדְרֵי בִתּוֹ** – בכח האב לבטל נדרים שנדרה בתו, שכשהפרם אינה צריכה לקיימם, כמו שנאמר (במדבר ל ו) 'וְאִם הֵנִיא אָבִיהָ אֹתָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל נְדָרֶיהָ וֶאֱסָרֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם'. **וְכֵן הַבַּעַל מֵיפֵר נִדְרֵי אִשְׁתּוֹ**, אם נדרה נדרים שיש בהם עינוי נפש או דברים שבינו לבינה [נדרי אשה הנוגעים לבעלה], כמו שנאמר (במדבר ל ג) 'וְאִם הָפֵר יָפֵר אֹתָם אִישָׁהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל מוֹצָא שְׂפָתֶיהָ לִנְדָרֶיהָ וּלְאִסַּר נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם'. כמו כן **אַף** בִּנְזִירוּת **הָאָב מֵיפֵר נְזִירוּת בִּתּוֹ** שקבלה על עצמה, **וּבַעַל מֵיפֵר נְזִירוּת אִשְׁתּוֹ** שקבלה על עצמה.

הגמרא דנה בדברי הברייתא:
מבואר בברייתא שדין ידות בנדרים נלמד בהיקש מנזירות, שואלת הגמרא, **מַאי שְׁנָא נַמֵּי** [–אצל] **נְזִירוּת** אתה אומר שפשוט לך שעשה בה דין ידות נזירות בנזירות, שכן יש בה כפל לשון, **דִּכְתִיב 'נָזִיר לְהַזִּיר'**, ואתה דורש דין זה מייתור המילה. **בִּנְדָרִים נַמֵּי הָא כְּתִיב** – הרי בנדרים עצמם גם יש כפל לשון שכתוב **'לִנְדֹּר נֶדֶר'**, ויש לך בהם ייתור מילה שאפשר לדרוש הימנה ידות, מבלי שנצטרך להגיע להיקש מנזירות, **וְהֵיקֵישָׁא לָמָּה לִי** –ולמה נאמר בברייתא שכדי לדעת דין ידות בנדרים צריך להגיע להיקש מנזירות.

משיבה הגמרא, **אִי כָּתַב** [–אם כתב] **'נֶדֶר לִנְדֹּר'**, כלומר שאם התורה היתה משנה את הסדר ומקדימה את שם הדבר, דהיינו, שם העצם, שהוא 'נדר', לפעולת עשיית הנדר, וכותבת 'נדר לנדור', **כְּדְקָתָנֵי** [–כמו שכתבה] **'נָזִיר לְהַזִּיר'**, שזהו סדר דברים משונה, שמקדים את התוצאה – 'נדר', או 'נזיר', לפני הסיבה המביאה לתוצאה – 'לנדור' או 'להזיר', **אז כְּדְקָאָמְרַתְּ** – צדקו דבריך ונבון מה שאמרת בקושיא שאפשר ללמוד דין ידות נדרים מן הכפילות של 'לנדור נדר', **וְלֹא** היה **צָרִיךְ** ללמדם מ**הֵיקֵישָׁא** מנזירות. [שכן שינוי הסדר כאמור, היה מלמדנו לדרוש ייתור זה]. **אך הַשְׁתָּא** [–עכשיו] **דִּכְתִיב 'לִנְדֹּר נֶדֶר'**, שזהו סדר הרגיל, תחילה הפעולה –'לנדור', ואחר כך התוצאה – 'נדר', אין ללמוד מכפילות זו מאומה, שלא נכתבה לשום דרשה. שכן **דִּבְּרָה תּוֹרָה כִּלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם** – וכמו שדרך בני אדם לכפול דבריהם בסדר דברים שבזה, אף דרך התורה לדבר בלשון כזו. ונמצא שכפילות המילים 'לנדור נדר' אין בהם משום ייתור לשון שאפשר לדרוש ממנו, ועל כן נאמר בברייתא שכדי לדעת דין ידות בנדרים צריך להגיע להיקש מנזירות.

הגמרא דנה בתירוץ האחרון:
שואלת הגמרא, **הָנִיחָא** – תירוץ זה מובן, רק **לְמַאן דְּאָמַר יֵשׁ** –למי שסובר שאכן **'דִּבְּרָה תּוֹרָה כִּלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם'**, שלשיטתו שיש כלל

המשך בעמוד רל

כזה, אין הוא יכול לדרוש ידות בנדרים מן הפסוק 'לנדור נדר', צריך להגיע להיקש מנזירות, [וכאמור כך היא שיטת הברייתא האמורה לעיל]. **אֲלָא לְמַאן דְּלִית לֵיהּ** – למי שאין לו את הכלל של **'דִּבְּרָה תּוֹרָה כִּלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם'**, אלא אף כפילות לשון שהיא כלשון בני אדם, יש לדרוש הימנה את ייתור הלשון, אם כן קשה, **הַאי 'לִנְדֹּר נֶדֶר' מַאי עֲבִיד לֵיהּ** – מה יעשה עם כפל הלשון שבפסוק 'לנדור נדר'. שאמנם לשיטתו אפשר ללמוד מכפל לשון זה את דין ידות בנדרים, אך אין צורך בכך, מאחר שניתן ללמוד ידות מההיקש לנזירות, ונמצא שכפילות זו פנויה לדרשה אחרת, ואיזה דרשה הוא לומד ממנה.

משיבה הגמרא, דמאן דאמר זה דורש את הפסוקים באופן שונה מהברייתא האמורה לעיל. שאת הפסוק 'לנדור נדר' **דָּרֵישׁ לֵיהּ** [–דורש אותו] **לַעֲשׂוֹת** את דינם של **יָדוֹת נְדָרִים כְּנָדָרִים** – כנודר בשלמות הלשון, וחל הנדר. **וּמַקִּישׁ נְזִירוּת לִנְדָרִים**, ללמוד מהם שדין ידות מועיל אף בנזירות. ואת הפסוק **'נָזִיר לְהַזִּיר'** שנשאר פנוי לו לדרשה. **דָּרֵישׁ לֵיהּ** [–דורש אותו] שהוא **כְּמַלַּמֵּד**

שֶׁהַנְּזִירוּת חָל עַל הַנְּזִירוּת – כגון אדם שאמר 'הריני נזיר היום', וחזר ואמר 'הריני נזיר היום', אין אומרים די לו למנות שלושים יום בלבד, אלא צריך למנות שתי נזירויות, דהיינו מונה שלושים יום ומביא קרבן, ושוב מונה שלושים יום נוספים ומביא לאחריהם קרבן. שכן נאמר 'נזיר להזיר', דהיינו שגם מי שכבר 'נזיר' יכול 'להזיר' ולקבל על עצמו נזירות נוספת.

מבררת הגמרא ושואלת, וּלְמַאן דְּאָמַר 'דִּבְרָה תּוֹרָה כִּלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם', שלשיטתו אין לדרוש ידות מכפל הלשון 'לנדור נדר', כיון שכן הוא לשון בני אדם, וְאת הפסוק 'נָזִיר לְהַזִּיר' דָּרַשׁ 'לַעֲשׂוֹת' את דינם של יָדוֹת נְזִירוּת כְּנְזִירוּת', אם כן שֶׁהַנְּזִירוּת חָל עַל הַנְּזִירוּת מָנָא לֵיהּ – מנין דורש הוא דין זה.

מגבילה הגמרא את השאלה, הָנֵיחָא אִי סָבִירָא לֵיהּ – זה היה נוח ומיושב לנו, אם אכן דעתו היא כְּמַאן דְּאָמַר – כדעת זה האומר 'אֵין נְזִירוּת חָל עַל נְזִירוּת', אם כן אין לו צורך בפסוק של 'נזיר להזיר' כדי לדרוש דין זה, ויכול לדרוש ממנו שידות נזירות בנזירות. אֶלָּא אִי סָבִירָא לֵיהּ – אך אם דעתו [של הסובר 'דברה תורה כלשון בני אדם'], היא כְּמַאן דְּאָמַר 'נְזִירוּת חָל עַל נְזִירוּת', ואין הוא חולק על דין זה, אם כן מָנָא לֵיהּ – מנין הוא לומד זאת, הרי אינו יכול ללמוד זאת מ'נזיר להזיר', שכבר דורש ממנו שידות נזירות כנזירות.

משיבה הגמרא, שסובר שאפשר ללמוד מפסוק זה את שני הדברים. שאם הייתור בפסוק לא בא אלא ללמדנו דין 'ידות' בלבד, אם כן נֵימָא קְרָא [–יאמר הכתוב] 'לִיזּוֹר' כמו שאמר בנדרים 'לְנָדוֹר', ודי בכך לדרוש מהיתור דין 'ידות', מַאי 'לְהַזִּיר' – מדוע אמרה התורה לשון 'להזיר', אלא שָׁמַעְתָּ מִינָּהּ – אתה לומד מלשון זו, תֵּרְתֵּי –שני דברים. א. מן הייתור אתה שומע שידות נזירות כנזירות. ב. ממשמעות הלשון 'לְהַזִּיר' אתה שומע שנזירות חלה על נזירות.

מביאה הגמרא עוד דרך ליישב את שיטת הסובר 'דברה תורה כלשון בני אדם', כיצד הוא לומד שנזירות חלה על נזירות:

בְּמַעֲרָבָא אָמְרִי – בארץ ישראל אמרו, אִית תַּנָּא דְּמַפֵּיק לֵיהּ לְיָדוֹת – יש תנא שלומד דין 'ידות', מִן הכתוב 'לְנָדוֹר נֶדֶר', וזהו התנא שאינו סובר 'דברה תורה כלשון בני אדם', ועל כן יכול ללמוד את דין 'ידות' מ'לנדור נדר', 'ונזיר להזיר' נשאר לו פנוי לדרוש שנזירות חלה על נזירות.

וְאִית תַּנָּא – ויש תנא אחר שחולק עליו, דְּמַפֵּיק לֵיהּ – שלומד את דין 'ידות' מִן '[כָּ]כָל הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה', שמשמע, שאפילו הוציא מפיו את הנדר בלשון 'יד' בלבד, חל הנדר. וזהו התנא הסובר 'דברה תורה כלשון בני אדם' שאינו יכול ללמוד דין ידות מל'נדור נדר', ולשיטתם לומד זאת מהפסוק של 'ככל היוצא מפיו יעשה'. ומסיבה זו נשאר לו פנוי הפסוק של 'נזיר להזיר', וממנו דורש את הדין של 'נזירות חלה על נזירות'.

ומבואר מדבריהם, שהתנא שאינו סובר 'דברה תורה כלשון בני אדם' ולומד ידות מ'לנדור נדר', מעמיד את הפסוק של 'ככל היוצא מפיו יעשה' לדרוש ממנו שנדר שהותר מקצתו על ידי חכם, הותר כולו, שאין נדר חל לחצאין, אלא רק כשכל מה שהוציא מפיו חל 'יעשה', וכשלא חל הכל אין צריך לעשות.

והתנא הסובר 'דברה תורה כלשון בני אדם' וצריך את הפסוק 'ככל היוצא' לידות, אינו חולק על דין 'נדר שהותר מקצתו', אלא סובר שאפשר ללמוד מהפסוק 'כל היוצא' את שני הדברים, כי אין לימוד זה מייתור לשון [שאז ייתור אחד מוגבל ללימוד דין אחד], אלא הוא לימוד ממשמעות לשון הפסוק, וכל מה שאפשר להבין ממשמעות הלשון, נכלל בו. וכאן ששני הדברים נכללים במשמעות הלשון, נלמדים שניהם.

הגמרא ממשיכה לדון בדברי הברייתא שהובאה לעיל (ע"א):

אָמַר מָר, וּמַה נְּדָרִים מצינו בהם שעוֹבֵר בְּאִיסּוּר 'כַּל יַחֵל' אם חילל נדרו, וּבְאִיסּוּר 'כַּל תְּאַחֵר' אם איחר מלקיימו, אף בנזירות, אם לא קיים את דיבורו או שאיחר מלקיים את הנזירות, עובר על איסורים הללו. מקשה הגמרא, בְּשִׁלְמָא איסור 'כַּל יַחֵל' דְּנָדָרִים –שאצל נדרים, מַשְׁכַּחַתְּ לָהּ – אתה מוצא מקרה שיעבור על איסור זה לבדו, כְּגוֹן דְּאָמַר 'כְּכָר זוֹ אוֹכֵל' וְלֹא אֲכָלָהּ, שאז עוֹבֵר רק מִשּׁוּם 'כַּל יַחֵל דְּבָרוֹ'. אֶלָּא 'כַּל יַחֵל' דְּנְזִירוּת –שאתה רוצה ללמוד בנזירות, הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לָהּ – איזה מקרה תמצא שיעבור על איסור זה לבדו, הלא מִכֵּיוָן דְּאָמַר 'הֲרֵינִי נָזִיר' חלה אמירתו מיד, ומאותה שעה הֲוָה לֵיהּ נָזִיר – הוא נעשה נזיר, ומעתה אם עבר וְאָכַל ענבים, מלבד איסור בל יחל קָם לֵיהּ [–עומד הוא] גם בְּאִיסּוּר כַּל יֹאכַל', היינו פסוק (במדבר ו ג) 'וַעֲנָבִים לַחִים וְיבֵשִׁים לֹא יֹאכַל, ואם שָׁתָה יין קָם לֵיהּ בנוסף ל'בל יחל' גם בְּאִיסּוּר כַּל יִשְׁתֶּה, היינו פסוק (שם) 'מִיַּיִן וְשֵׁכָר יַזִּיר, חֹמֶץ יַיִן וְחֹמֶץ שֵׁכָר לא יִשְׁתֶּה', ובאיזה מקרה שייך שיעבור רק על 'בל יחל' לבד.

מתרצת הגמרא, אָמַר רָבָא, אכן אין בנזירות מקרה כזה, ועל כרחינו צריכים אנו לומר, שההיקש שלפנינו אינו כבשאר מקומות שמדמים את הדברים המוקשים מכל הצדדים, שכאן ההיקש הוא רק לגבי מה ששייך לדמות האחד לחבירו, והיינו כדי לַעֲבוֹר עָלָיו בִּשְׁנַיִם, שבכל עבירה על לאו של נזירות, יעבור גם משום 'בל יחל' של נדרים, כאמור לעיל.

מוסיפה הגמרא להקשות, איסור 'כַּל תְּאַחֵר' דְּנְזִירוּת [–שאצל נזירות], הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לָהּ – איך תמצא מקרה אפשרי שיעבור על לאו זה, והלא מִכֵּיוָן דְּאָמַר 'הֲרֵינִי נָזִיר' מיד הֲוָה לֵיהּ נָזִיר, ומעתה אם אָכַל ענבים קָם לֵיהּ [–עומד הוא] בְּאִיסּוּר 'כַּל יֹאכַל' ככל נזיר, שהרי כבר נהיה נזיר, וכיצד שייך שיעבור על 'בל תאחר', כשאין איחור בנזירות.

מתרצת הגמרא, בְּאוֹמֵר 'לִכְשֶׁאֶרְצֶה אֱהֵא נָזִיר' – בזמן שארצה אקבל על עצמי להיות נזיר. ובמקרה כזה אינו עובר באיסור 'בל יאכל', שעדיין לא רצה לקבל על עצמו את עצם הנזירות, ומאידך מבינה הגמרא כעת שכיון שהתחייב שבעתיד יהיה נזיר, אם איחר מלקבל נזירות עד שעברו שלשה רגלים עובר בבל תאחר.

דוחה הגמרא, וְאִי אָמַר כְּשֶׁאֶרְצֶה, לֵיכָּא – הוא אינו באיסור 'כַּל תְּאַחֵר' לעולם, שהרי תלה הדבר ברצונו, שלא קיבל על עצמו הנזירות אלא לכשירצה, וכיון שהוא עדיין אינו רוצה, אין הוא מאחר את זמן הנזירות.

מסיקה הגמרא, אָמַר רָבָא, שייך אופן שיעבור על 'בל תאחר' כְּגוֹן דְּאָמַר, לֹא אִיפַּטַּר מִן הָעוֹלָם עַד שֶׁאֱהֵא נָזִיר, שמשמעות דבריו היא, הרי עלי להיות נזיר, באופן שלא יהיה שום חשש שמא לא אשלים נזירותי קודם שאפטר מן העולם, דְּמִן הַהִיא שָׁעָתָא הֲוָה לֵיהּ נָזִיר –שמשעת אמירה זו מחויב הוא לקבל על עצמו נזירות, ואם לא עובר הוא בבל תאחר מיד, כפי שממשיכה הגמרא ומבארת, מִדְּי דַּהֲוָה – שדבר זה דומה לחשש שמצינו בכהן הָאוֹמֵר לְאִשְׁתּוֹ בת ישראל, הרשאית לאכול בתרומה מחמת שהיא אשת כהן, 'הֲרֵי זוֹ גִּיטֵּיךְ –גט זה שאני נותן לך יהיה לגירושיך, ואולם יחולו הגירושין רק שָׁעָה אַחַת קוֹדֶם מִיתָתִי', הרי אשה זו אֲסוּרָה לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָה מֵיָד, שאין ידוע מתי ימות, וחוששים שמא זוהי השעה האחרונה בחייו ונמצא שכבר חל גיטה, ושוב אינה יכולה לאכול בתרומה שמא היא כבר אינה אשת כהן. אֶלָּא אָמְרִינַן כָּל שָׁעָתָא וְשָׁעָתָא דִּילְמָא מָיֵית – הרי לנו שאומרים על כל שעה ושעה שמכאן ואילך, שיש לחשוש שמא עכשיו תבוא השעה שבה ימות, ואם כן הָכָא נַמִּי – גם לענייננו פה, שנדר שלא ימות קודם שישלים נזירות, לְאַלְתַּר הָוֵי נָזִיר – מיד חייב הוא להתחיל בנזירות, משום דְּאָמְרִינַן דִּילְמָא הַשְׁתָּא מָיֵית – שמא ימות עכשיו בלא שהספיק להשלים את נזירותו. ולפיכך כדי לעמוד בדיבורו, עליו להזדרז ולעשות כל שבידו, והיינו לקבל הנזירות מיד, ואם לאו תיכף עובר בבל תאחר. אולם אינו עובר משום 'בל יאכל' ו'בל ישתה', שכל זמן שלא התחיל בנזירות, מותר בענבים ויין.